Talousvaliokunta LAUSUNTO

TaV@eduskunta.fi 22.11.2022 Dnro 443/2022

Asia: KAA 1/2022 vp Kaivostoiminnalle RAJAT

KAIVOSTOIMINNALLE RAJAT KANSALAISALOITE

Paliskuntain yhdistys kiittää arvoisaa valiokuntaa mahdollisuudesta antaa lausuntonsa tässä asiassa.

Lakialoitteen tarkoituksena on määritellä selkeästi alueet, joilla ei voisi harjoittaa malminetsintää tai kaivostoimintaa. Tarkoitus on näin turvata ylisukupolvisesti alueilla olevat erityisarvot. Kaivostoiminnalta ja malminetsinnältä halutaan turvata alueet, joilla on erityisen arvokkaita luontotyyppejä, ekosysteemejä tai ekologisia verkostoja. Lisäksi halutaan turvata saamelaisten kotiseutualue. Kaivostoiminnan ja malmietsinnän tulisi lakialoitteen mukaan olla kiellettyä myös näiden alueiden välittömässä vaikutuspiirissä, kuten vesistöjen valuma-alueilla.

Kaivosvastainen ja kaivoskriittinen kansalaisaktivismi, mistä kyseinen lakialoitekin kumpuaa, juontaa juurensa puutteelliseen kaivoslakiin. Kaivoslakia on yritetty kehittää nyt kahden vuoden ajan. Edelleen lakiesitys on puutteellinen monen aihealueen osalta.

Kaivoslakiuudistuksen hyväksyminen tällaisenaan uhkaa yhä lisätä ja kiihdyttää kaivosvastaista kansalaisaktivismia ympäri Suomea. Pohjois-Suomessa jo alkanut kaivoskiistojen aikakausi tulee syvenemään entisestään.

Lakialoitteen tavoite rajata tietyin perustein joitain alueita kaivostoiminnan ja malminetsinnän ulkopuolelle on seurausta siitä, että nykyisen lainsäädännön ja kaivoslain uudistuksen puitteissa luonnon monimuotoisuuden turvaaminen on edelleen vaakalaudalla. Luontoarvoiltaan herkille alueillekin kohdistuu kaivos- ja malminetsintäsektorin intressejä ja toimintaa, mikä horjuttaa luottamusta näiden alueiden ja niillä olevien luontoarvojen säilymisestä. Lisäksi paikallisten ihmisten ja luontoon perustuvien elinkeinojen tosialliset mahdollisuudet vaikuttaa siihen, tuleeko alueelle paikallisia elinolosuhteita ja elinkeinoja haittaavaa malminetsintää tai kaivostoimintaa, ovat erittäin ohuet. Poronhoidon osalta esitetty uudistettu kaivoslaki jatkaisi edelleen paliskuntia eriarvoistavaa kohtelua. Eriarvoistavalle kohtelulle ei olemassa olevasta lainsäädännöstä tai niiden esitöistä löydy perusteita.

Kansalaisaloite nousee tarpeesta turvata luonnonarvoiltaan tai kulttuurisesti erityisiä alueita, joille ei lakialoitteen tekijöiden mukaan ole mahdollista yhteensovittaa malminetsintää tai kaivostoimintaa. Paliskuntain yhdistyksen kanta on, että erityiset luonto- ja kulttuuriarvot olisi kyettävä turvaamaan kaikki-

Käyntiosoite: Koskikatu 33 A 1 Puh: (016) 331 6000 etunimi.sukunimi@paliskunnat.fi Y-tunnus 0192404-5
Postiosoite: PL 8168, 96101 ROVANIEMI Fax: (016) 331 6060 www.paliskunnat.fi

alla. Nykyinen lainsäädäntö ei yksinkertaisesti ohjaa riittävästi yhteensovittamiseen tai herkkien alueiden turvaamiseen. Sen sijaan nykyinen lainsäädäntö ohjaa kaivosmineraalien yhä kasvavaan kulutukseen, samalla hidastaen kiertotaloustavoitteiden saavuttamista. Lainsäädäntöä on siten edelleen kehitettävä.

Kaivoslakiuudistuksen perustavanlaatuisin ongelma poronhoidon kannalta on, että se edelleen perusteettomasti asettaa paliskunnat eriarvoiseen asemaan. Kaivoslain toimivuuden arvioinnista julkaistussa raportissa peräänkuulutettiin paliskuntien yhdenmukaisen aseman toteutumista kaivoslain alaisissa menettelyissä. Poronhoidon huomioonottaminen ja paliskuntien osallisuutta koskevien säännösten soveltamisala olisi paliskuntien yhdenmukaisen aseman saavuttamiseksi lupamenettelyssä laajennettava koskemaan koko poronhoitoaluetta, ei vain sitä suppeampaa erityistä poronhoitoaluetta (Vihervuori 2019).

Poronhoitoalueella on valtavasti mineraaleihin kohdistuvia intressejä, varauksia ja aktiivista malminetsintää, kaivoshankkeita ja toiminnassa olevia kaivoksia. Huoli luonnon monimuotoisuuden turvaamisesta on yhtäläinen luontoon kiinteästi kiinnittyvien kulttuurien, kuten poronhoitokulttuurin, turvaamisen kanssa. Tarve yhteensovittaa poronhoidon ja kaivoslain mukaista toimintaa poronhoitoalueella on suuri ja kasvava. Koska lainsäädäntö ei turvaa paliskuntien yhdenmukaista asemaa kaivoslain mukaisissa menettelyissä, tulevat prosessit ajautumaan jatkossakin vaikeisiin ristiriitatilanteisiin ja pitkittyneisiin konflikteihin.

Erityiset luonto- ja kulttuuriarvot rajautuvat huonosti suppeille, rajatuille alueille: luonnon monimuotoisuus ja luontokulttuurit eivät mahdu pelkille suojelualueille. Pohjavesialueet, vesistöjen valuma-alueet ja erilaisten ympäristövaikutusten kulkeutuminen eivät myöskään rajaudu valtakunnan, maakunnan, kunnan tai paliskunnan rajojen mukaisesti. Erityisten luonto- ja kulttuuriarvojen turvaaminen on siten monimutkainen ongelma, jota pitäisi lähteä ratkaisemaan korjaamalla kaivoslakia perustavalla tavalla. Alueiden moninaisen käytön ja luonnon monimuotoisuuden turvaamisen tulisi perustua aidompiin yhteensovittamisen menettelyihin, joissa paikallisia tilanteita tarkastellaan monipuolisesti ja tilannekohtaisesti rajataan kaivoslain mukainen toiminta pois sille sopimattomilta alueilta.

Paliskuntain yhdistys kiittää arvoisaa valiokuntaa kuulemisesta tässä asiassa. Pyydämme kohteliaasti ottamaan huomioon tässä ja aiemmassa kaivoslakiuudistukseen liittyvässä lausunnossa esiin nostamamme asiat.

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Anne Ollila
toiminnanjohtaja

sh/ao

Käyntiosoite: Koskikatu 33 A 1 Puh: (016) 331 6000 etunimi.sukunimi@paliskunnat.fi Y-tunnus 0192404-5
Postiosoite: PL 8168, 96101 ROVANIEMI Fax: (016) 331 6060 www.paliskunnat.fi